

RIMLJANKA

Od mojega doma v središču Maribora pa do Mariborske knjižnice na Rotovškem trgu ni bilo daleč. Prav prijetna pot se je vila skozi mali park na Slomškovem trgu, mimo velikih dreves ginka, ki so jih kasneje večino podrli, Kolbičevega dečka ob bazenčku in okrasnih rožnih gredic in obkročila južni del stolnice. Na desni strani takrat vsa siva, puščobna Poštna ulica ni dala slutiti, kakšna bo čez nekaj desetletij, živahno shajališče generacij in turistov. Na Rotovski trg si prišel mimo vogalne hiše, kjer je bilo svojčas uredništvo Slovenskega naroda, prvega slovenskega dnevnika. Z urednikom Josipom Jurčičem daje temu predelu od nekdanj svojo veljavo. Ko sem kot osnovnošolka hodila mimo te hiše, so v njej domovali mariborski upokojenci. Nikdar nisem srečala žive duše, a da se nekaj dogaja, je pričal vonj po golažu in enolončnicah. Prav hrana je tudi mene pripeljala v poslopje Mariborske knjižnice. Tedaj je v pritličnih prostorih kraljevala še kuhinja Zveze prijateljev mladine. Včasih, poredko, sem se pomešala med šolarje in dijake, ki so sem zahajali na kosilo. To je bila poživitev, saj je bilo vzdušje vedno simpatično, živahno. Postaviti si se moral v vrsto, da so ti dobrodušne kuharice iz velikega lonca naložile zvrhano zajemalko jedi, ki je bila na jedilniku. Prvič sem slišala za znameniti »repete« in ga tudi okusila. Kot vsi sem se ponovno postavila v vrsto in vsa blažena odnesla dodatni krožnik jedi k mizi. Uživala sem v novi besedi in obredu bolj kot v hrani. Takrat tega nisem povezovala z ničimer drugim, sploh ne z repetenti, ki niso zveneli tako čarobno kot repete.

V knjižnico sem pričela zahajati v osmem razredu osnovne šole. Doma smo imeli kar precej knjig, za vsak praznik pa sem povečala še svojo zbirko otroških povesti, pesmaric in zgodb. Otroci smo si knjige redno izposojali tudi med seboj in brali zgodbe v ilustriranih otroških revijah. A z odraščanjem se je zbudilo zanimanje za drugačno čtivo. Sprva sem si v knjižnici izposojala knjige, kot so Babica Božene Nemcove, povesti Jacka Londona, romane Pearl Buckove oziroma knjige, ki so te popeljale v tujino, v drug svet, na druge celine. Čudovito je bilo med policami poiskati knjigo kar tako. Zdelo se je, kakor da te knjiga čaka, da jo poneseš s seboj.

Nekega dne sem se spet podala med police in izbrala knjigo. V oči mi je padlo ime pisatelja, saj se mi je zdelo nenavadno za Italijana. Pritegnil me je naslov, ki je obetal, da me bo vsebina ponesla na tuje, v daljni Rim. Z izbrano knjigo sem se podala k pultu, kjer je sedela resna, urejena knjižničarka srednjih let. Vzela je knjigo v roke, me premerila s pogledom iznad očal in z glasom, ki ni trpel

ugovarjanja, strogo dejala: »Deklica, ta knjiga pa ni zate. Pojdi in si poišči kaj drugega.« Ta dva stavka sta se za vedno zasidrala v mojem spominu. Sprva sem obstala kot vkopana, ne da bi vedela zakaj, sem osramočena nekaj zamomljala, potem pa jadrno pobegnila iz knjižnice. Zavrnitev je bobnela v moji glavi in po Rotovškem ter Slomškovem trgu me je kar nosilo, lepot parka sploh nisem zaznala. Po kakšni knjigi sem segla? Zakaj ni zame? Rimljanka Alberta Moravie se mi je zamerila. Takrat ni bilo v navadi, da bi se o knjigah veliko pisalo, da bi literarne kritike odraščajoči brali, še manj pa je bilo tovrstnih oddaj na televiziji. Šele čez nekaj let sem ugotovila, da sem kot pubertetnica segla po knjigi, ki so jo imeli za erotično literaturo. To je bil najbrž razlog, da je knjižničarka ravnala kot je. Danes se strinjam, da me je knjižničarka odvrnila od branja take knjige, ki je ne bi razumela, a lahko bi to izpeljala, po mojem mnenju, drugače. Bili sva sami v prostorih izposoje, ni bilo gneče. Da bi sama povprašala za pojasnilo, ne, tako pogumna pa nisem bila.

Ta pripetljaj me je malce odtegnil od obiskovanja knjižnice, podzavestno sem se izogibala srečanju s knjižničarko, ki se mi je zdela strožja od mame. Kar precej časa sem imela neprijeten priokus zaradi Rimljanke. V srednji šoli in v času študija sem se s knjigami pričela oskrbovati drugače, odkrila sem tudi čar nakupovanja knjig v knjigarnah, na stojnicah, v antikvariatu ter prelistavanja tujih revij, ki jih pred tem še ni bilo na slovenskem trgu. Kar precej nemščine sem se naučila na takšen način.

Ko sem kot turistka z družbo končno pripotovala v Rim, sem se ponovno spomnila Rimljanke. Nihče ni vedel, da je z menoj ves čas kot nevidna sopotnica v avtobusu, pri večerji in nato pri nočnem ogledovanju mesta. Nisem je mogla prepoditi iz glave. Že v hotelu, stari zgradbi v središču mesta z visokimi stropovi, sem Rimljanko umeščala v prav tako bivalno okolje. Kakor da se bova vsak hip srečali na slabo osvetljenem stopnišču, kjer bi švignila mimo mene. Tudi na nočnem obhodu po bližnjih ulicah z osvetljenimi zgradbami in spomeniki je bila Rimljanka v mislih z menoj. Videla sem jo v osvetljenih oknih za ograjenimi vrtovi, nanjo so me spominjale silhuete v svetlobnih pramenih lokalov vzdolž ulic. Rimljanko sem si predstavljala kot mlajšo Ano Magnani, koščeno in ognjevito. Seveda, ko pa knjige nisem brala. Danes bi jo lahko poistovetila morda z mehkejšo Monico Belucci v mlajših letih. Tisti večer v Rimu je bil za konec novembra prijetno topel. Uživali smo v pohajkovanju po metropoli. Vrhunec tega nočnega potepanja je bil pogled na razsvetljen Angelski grad s temno modrim ozadjem. Prizor me je silovito prevzel, zadihala sem s polnimi pljuči in se kot po

čudežu sprostila ter otrešla Rimljanke. Naslednje čudovite poznojesenske sončne dneve sem uživala v krasotah Rima, brez Adriane na plečih.

Šele pred kratkim sem se lotila iskanja te knjige. V moji knjižnici je niso več imeli. Zaradi manjšega povpraševanja so jo odpisali. Našla sem star, zdelan izvod v knjižnici nedaleč stran. L. 1957 ga je izdala Cankarjeva založba. Morali so ga prinesiti iz depoja. Videlo se je, da je knjiga menjala veliko bralcev. Očaral me je prevajalec, meni ljub pesnik Ciril Zlobec, ki je napisal tudi spremno besedo. Presenetil pa me je Moravia. Kako se je vživel v žensko, beseda je gladko tekla, ne da bi za hip podvomil, da ženskih občutkov ne opisuje ženska. Vse je oplemenitil prevajalec. Že zgodaj sem ugotovila, kolikšne zasluge ima dober prevajalec, da ohranja besedilo avtentičnost izvirnika. Sočustvovala sem z ubogo Adriano, ki je hlepela po ljubezni in spokojnem družinskem življenju, a hkrati me je jezila njena pasivnost. Zakaj se ni potrudila za boljše delo, se za nekaj izučila ali izobrazila? Tako pa je bila zaradi svoje lepote obsojena na delo slikarskega modela in kaj kmalu počestnice. Tudi lik njene matere, ubožne šivilje, me je pritegnil. Hčerki je želela lepše življenje in pri tem vse stavila na njen adut, lepoto. Moške like je Moravia opisal manj izrazito, z njihovimi slabimi in tudi maloštevilnimi dobrimi značajskimi potezami vred. Vse skupaj me je pričelo že malo dolgočasiti. In zaradi take knjige me je leta in leta preganjal nelagodni občutek, da sem prestopila pred časom meje dovoljenega!

Kasneje so me potovanja, tudi službene poti popeljale v več knjižnic, od takšnih v kletah do svetlih, modernih z galerijami. Vsaka od njih je imela svojo dušo. Naj izznamem Blaco, čarobno knjižnico v kamniti hiši sredi soteske na otoku Braču, dostopni bolj z morske poti kakor po kozji stezici. Majhna svetla sobica, dišeča po morju in oranževcih, je premogla izvode Washington Posta in Divino Comedio. Očarala nas je tako kot kraljeva knjižnica v osrčju Helsinkov. Harmonija tradicije in sodobne tehnologije. Kar neresnično je delovala tudi knjižnica v avstrijskem samostanu Admont, kot bleščeč kristal, ko je v poznem poletnem popoldnevu sonce pokukalo vanjo in pričelo zahajati za visokimi smrekami. Prvi stik s knjižnico sem imela v osnovni šoli v poslopju današnjega rektorata. V zaprašenem vogalnem kabinetu je samevalo nekaj knjig, tudi angleških, v družbi zvutih zemljevidov, prislonjenih ob steno; ob urah zemljepisa so jih selili v učilnice.

V Mariborsko knjižnico sem pričela znova zahajati, ko sem se vključila v enega od tečajev v okviru Tretje univerze. Ne moreš kaj, da ne bi zavil še v izposojevalnico in segel po kakšni knjigi. Vesela sem vrveža, velikega števila bralcev, ki prinašajo in vedno znova odnašajo knjige. Ugotavljam, da se moj sistem iskanja in izbire

knjige spreminja, a nikoli ne razočara. Opažam, da se delavci knjižnice trudijo, da nam približajo zanimivo čtivo in predvsem, da stari knjižnici na Rotovškem trgu ohranjajo dostojanstvo.

Epizode z Rimljanko ne bom pozabila, bila je edina te vrste. Tudi take morajo biti, s čuječo knjižničarko vred. Knjižnica, knjižničarke in ves predel Rotovškega in Slomškovega trga so zapustili spomine na odraščanje v zavetju vrednot, ki ostanejo v tebi za vedno. Ta zapis je zato zahvala in poklon Mariborski knjižnici.

Juša Knez-Riedl